

қарастырдық. Деңгейлерден бөлек анықтау экспериментінде қолданылған әдістеме бойынша етістіктердің қиын, оңай екендігі байқалып, ЖСТД бар балалардың өзіне сай ерекшелігі анықталды. Нәтижесінде СТЖД бар анықтау экспериментіне қатысқан оқушылардың көп бөлігінде әңгіме құрастыру дағдысы қалыптаспаған, төмен деңгейде екендігін көрсетті. Бұл СТЖД балалардың әңгіме құрастыру дағдысын дамыту мәселесін қолға алып, сауатты түзету жұмыстарын жүргізу қажеттілігін айқындайды.

Қорыта келгенде, сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда әңгіме құрастыру дағдыларын қалыптастыру өзіндік ерекшелігімен сипатталады. Бұл категориядағы балаларда әңгіме құрастыру дағдыларын меңгерудегі қиындықтар, ең алдымен, тілдік жүйе компоненттерінің дамуының артта қалуымен байланысты түсіндіріледі.

Сөйлеу тілі жалпы дамымаған мектеп жасына дейінгі балалардың әңгіме құрастыру дағдыларын дамыту визуалды, сөйлеу-есту және тактильді қабылдауды, зейінді, есте сақтауды, байқампаздықты дамытуға ықпал етеді. Мектеп жасына дейінгі бала заттың маңызды белгілерін бөліп көрсетуге және салыстыруға, оларды сипаттау үшін қажетті сөздерді, сөйлемдерді қолдануға, өз сөзін үйлесімді, дәйекті ойға біріктіруге үйренеді. Дұрыс сөйлеуді уақытылы меңгеру, өз ойын әңгіме сипатында ашық жеткізе білуге дағдылану баланың толыққанды тұлғасын қалыптастырудың алғышарты болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Г.Б.Ибатова. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілінің грамматикалық құрылымының қалыптасуының психологиялық-педагогикалық және лингвистикалық негіздері/ Хабаршы «Арнайы педагогика» сериясы. – Алматы: Абай атындағы ҚазҰПУ-нің ғылыми журналы, 2020. № 3, 48-52 б.
2. Ткаченко, Г.А. Обучение детей творческому рассказыванию по картинам пособие для логопеда / Г.А. Ткаченко. – М.: Владос, 2006 – 47б.
3. Подласый И.П. Педагогика. Общие основы процесс обучения. – М.: 2003. – 576 б.
4. Л. С. Выготский: Мышление и речь. Психика, сознание, бессознательное /– Москва : АСТ, 2011. – 640 б.
5. Глухов, В. П. Исследование особенности связной речи старших дошкольников с задержкой психического развития и общим недоразвитием речи / Логопедия. – Москва, 2005. – № 3. – 13-24 б.
6. Ткаченко, Т. А. Учим говорить правильно. Система коррекции общего недоразвития речи у детей 6 лет : пособие для воспитателей, логопедов и родителей/– Москва. : ГНОМ и Д, 2003. – 112 б.
7. Воробьева, В. К. Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи/ –Москва. : АСТ : Астрель : Транзиткнига, 2006. – 158 б.
8. Филичева, Т.Б. Особенности речевого развития дошкольников / Дети с проблемами в развитии. Москва 2004. — №1

ҒТАМР 14.29.23
ӘОЖ 376

Жакипбекова С.С.¹, Сағындыққызы Н.²

*¹ ғылыми жетекшісі, PhD, аға оқытушы Sayleskorpion@mail.ru
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан*

² Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, 7М01906 – Арнайы педагогика: инклюзивті білім беру мамандығының 2 курс магистранты, sagyndykkyzy01@inbox.ru

ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАЛАЛАРДЫҢ (5 – 6 ЖАС) ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ТҮСІНІКТЕРІН ИНТЕРАКТИВТІ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі психикалық дамуы тежелген балалардың қарапайым математикалық түсініктерін интерактивті ойындар арқылы қалыптастыру ерекшеліктері зерттелді. Психикалық дамуы тежелген балалардың даму ерекшеліктеріне сай, оларда барлық психикалық процесстердің дамуының тежелуі, баяулауы байқалады. Сондықтан, белгілі бір дағдыларды қалыптастыру кезінде тиімді әдістерді қолдану қажеттілігі басым. Соның ішінде балалардың математикалық түсініктерді игеруіне психикалық процесстердің белсенді жұмысы талап

етілгендіктен оны қалыптастыруда интерактивті әдістер оңды ықпал етеді. Себебі, интерактивті әдістер барысында зейін шоғырлануы артып, балалардың есте сақтауы дамиды. Сонымен қатар, бұл әдіс түрі жеңіл бейімделуімен, қолжетімділігімен және балаларды қызықтыру мүмкіндігімен де ерекшеленеді. Дегенмен, интерактивті ойындар компьютерлік бағдарламаларға негізделген болғандықтан, оларды қолдану уақыты мен барысын оңтайландыру қажет. Яғни, бұл әдістер негізгі дидактикалық әдістермен қоса алғанда, сабақ фрагменті ретінде қолданылуы мүмкін.

Отандық әдебиеттерде аталған технологияларды зерттеудің әдістемелік кешенінің аз болуы және толыққанды зерттелмеуі тақырыптың өзектілігін айқындап отыр.

Кілттік сөздер: психикалық дамудың тежелуі, мектепке дейінгі жас, математика, математикалық түсініктер, интерактивті әдістер.

Жакипбекова С.С.,¹Сағындыкқызы Н.²

¹научный руководитель, PhD, старший преподаватель Sayleskorpion@mail.ru

Казахский национальный педагогический университет имени Абая,

Алматы, Казахстан

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая магистрант 2 курса специальности 7M01906-Специальная педагогика:инклюзивное образование,

sagyndykkyzy01@inbox.ru

ФОРМИРОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТАРНЫХ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ (5-6 ЛЕТ) С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ ИГР

Аннотация

В данной статье изучены особенности формирования элементарных математических представлений детей с задержкой психического развития в дошкольном возрасте с помощью интерактивных игр. В соответствии с особенностями развития детей с задержкой психического развития, у них наблюдается угнетение, замедление развития всех психических процессов. Поэтому при формировании тех или иных навыков преобладает необходимость применения эффективных методов. В том числе, поскольку для овладения детьми математическими понятиями требуется активная работа психических процессов, в ее формировании позитивно способствуют интерактивные методы. Это связано с тем, что в ходе интерактивных методов повышается концентрация внимания и развивается память детей. Кроме того, этот тип метода также отличается легкой адаптацией, доступностью и возможностью заинтересовать детей. Однако, поскольку интерактивные игры основаны на компьютерных программах, необходимо оптимизировать время и ход их использования. То есть эти методы могут быть использованы в качестве фрагмента урока, включая основные дидактические методы.

Актуальность темы обусловлена тем, что в отечественной литературе недостаточно и недостаточно изучен методический комплекс исследований указанных технологий.

Ключевые слова: задержка психического развития, дошкольный возраст, математика, математические понятия, интерактивные методы.

Zhakupbekova S.S.,¹ Sagyndykkyzy N.²

¹scientific supervisor, PhD, senior lecturer Sayleskorpion@mail.ru

Abai Kazakh National Pedagogical University,Almaty, Kazakhstan

²Abai KazNPU, 2nd year master's student of specialty 7M01906-Special Pedagogy:inclusive education,

sagyndykkyzy01@inbox.ru

FORMATION OF ELEMENTARY MATHEMATICAL REPRESENTATIONS OF CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION (5-6 YEARS) USING INTERACTIVE GAMES

Abstract

This article examines the features of the formation of elementary mathematical representations of children with mental retardation in preschool age with the help of interactive games. In accordance with the peculiarities of the development of children with mental retardation, they experience depression, slowing

down the development of all mental processes. Therefore, when forming certain skills, the need to use effective methods prevails. In particular, since the active work of mental processes is required for children to master mathematical concepts, interactive methods positively contribute to its formation. This is due to the fact that during interactive methods, the concentration of attention increases and the memory of children develops. In addition, this type of method is also characterized by easy adaptation, accessibility and the ability to interest children. However, since interactive games are based on computer programs, it is necessary to optimize the time and progress of their use. That is, these methods can be used as a fragment of a lesson, including basic didactic methods.

The relevance of the topic is due to the fact that the methodological complex of studies of these technologies has not been sufficiently and insufficiently studied in the domestic literature.

Keywords: mental retardation, preschool age, mathematics, mathematical concepts, interactive methods.

Кіріспе. «Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығында мектеп жасына дейінгі балалардың мектеп қабырғасында білім алуына қажетті дағдылар мен біліктер қатары ұсынылады. Мәселен, 5 – 6 жастағы балалардың дамуында осы жаста қалыптасуы қажет дағдының бірі қарапайым математикалық түсініктер болып табылады [1].

Әдебиеттерге шолу. Мектепке дейінгі кезең жасындағы балаларда математикалық түсініктерді қалыптастыру бойынша жұмыс олардың мектепке жалпы дайындығының маңызды бөлігі болып табылады. Балалардың математикалық дамуы үшін балалардың жиын мен сан туралы барлық идеялары мен түсініктері, шамасы, пішіні, уақыты мен кеңістігі туралы идеялар белгілі бір жүйеде және дәйектілікте берілуі өте маңызды. Балалардың мектепке дейінгі математика саласындағы білімі қаншалықты аз болса да, олар баланың дамуының осы кезеңінде не беруге болатындығын және не қажет екенін ескере отырып, біртіндеп күрделене түсуі керек. Баланың математикалық білімге деген тұрақты қызығушылығы, оларды қолдана білуі және оларды өз бетінше игеруге деген ұмтылысы болуы керек [2].

Осылайша, математикалық түсініктер – бұл балалардың жиын мен сан туралы түсініктері, шамасы, пішіні, уақыты мен кеңістігі туралы түсініктері.

Л.С. Метлина баланың қоршаған ортаның математикалық сипаттамаларымен ерте жастан таныс екенін атап өтті. Бастауыш сынып жасындағы бала кездесетін әлемнің кез — келген объектісі түсімен, пішінімен, көлемімен, кеңістіктегі орналасуымен, уақыттың өзгеруімен-айналасындағы әлемді білуге мүмкіндік беретін белгілермен сипатталады. Барлық жерде санау, сандар, шамалардың атаулары бар. Әлемді және оның математикалық сипаттамаларын біле отырып, бала әртүрлі әрекеттерді орындайды, нәтижесінде заттар мен құбылыстардың қасиеттері мен қатынастарын, санын, шамасын, пішінін, кеңістігін, уақытын ажыратып, қарапайым математикалық көріністерді қалыптастырады [3].

Бүгінгі таңда психикалық дамуы тежелген балалардың математикалық түсініктерін қалыптастыру бойынша әдістемелік кешеннің жеткіліксіздігі байқалады. Сәйкесінше, психикалық дамуы тежелген балалардың қарапайым математикалық түсініктерін қалыптастыру мәселесінде бірқатар қиындықтар қатары туындап отыр.

Интерактивті ойындар білім беру қызметін әртараптандыруға, балалардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескеруге, олардың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Интерактивті ойынның мақсаты-мінез-құлық үлгілерін, педагогикалық өзара әрекеттесу субъектілерінің қызметін өзгерту және жақсарту және осы модельдерді саналы түрде игеру [4].

Ойын – бұл мағыналы нәтижесіз іс-әрекеттің бір түрі, онда мотив оның нәтижесінде емес, процестің өзінде жатыр. Ойынның маңыздылығын ойын – сауық және рекреациялық мүмкіндіктермен сарқып, бағалау мүмкін емес, ойын – сауық, демалыс бола отырып, ол оқуға айнала алады. Ойын ойнау арқылы бала белгілі бір ережелермен рөлдік ойынның бір түрі ретінде оқуды білдіреді. Алайда, осы ережелерді сақтай отырып, бала қарапайым оқу әрекеттерін өздігінен меңгереді [5].

Интерактивті ойындар оқушылардың қызығушылығын, қызығушылығын, жаңа материалды қабылдауға дайындығын оятады, сынақ жағдайын жасайды және барлық ойындарға тән ашылулар қуанышын береді. Ойын іс-әрекетінде баланың психикалық қасиеттері мен жеке ерекшеліктері неғұрлым қарқынды қалыптасады. Ойын жағдайы және ондағы әрекеттер баланың ақыл-ой

белсенділігінің дамуына үнемі әсер етеді. Ойын Басқа іс-әрекеттерді дамытады, содан кейін олар тәуелсіз мәнге ие болады. Ойын түрінде берілген интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар оқуға деген ынтаны арттырады [6, 7].

Интерактивті оқыту – танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың ерекше түрі. Ол нақты және болжамды мақсаттарды білдіреді. Осындай мақсаттардың бірі-ерекше білімді қажет ететін бала өзінің сәттілігін сезінетін ыңғайлы оқу жағдайларын жасау, бұл оқу процесін нәтижелі етеді. Интерактивті ойын-оқу процесіне қатысушылардың өзін-өзі дамытуына, дамуына оңтайлы жағдай жасайтын ерекше өнімді педагогикалық технологиялардың бірі.

«Интерактив» сөзі бізге ағылшын тілінен «interact» сөзінен келді. «Интер» — бұл «өзара», «акт» - «белсенді» - әрекет ету. Интерактивтілік дегеніміз-сөйлесу, бір нәрсемен (мысалы, компьютермен) немесе біреумен (адаммен) сөйлесу немесе сөйлесу режимінде болу мүмкіндігі. Демек, интерактивті оқыту дегеніміз-оқушының оқу ортасымен, оқу ортасымен өзара әрекеттесуіне негізделген оқыту, ол игерілген тәжірибе саласы ретінде қызмет етеді [8].

Көптеген негізгі әдістемелік инновациялар оқытудың интерактивті әдістерін қолданумен байланысты. Интерактивті оқытудың мақсаты – оқушының өзінің жетістігін, зияткерлік жетілуін сезінетін, оқу процесін нәтижелі ететін ыңғайлы оқу жағдайларын жасау. Интерактивті оқытудың мәні барлық оқушылардың тұрақты, белсенді өзара іс-қимылы жағдайында оқу процесі болып табылады.

Зерттеу әдістері және материалдары. Мектеп жасына дейінгі психикалық дамуы тежелген балалардың қарапайым математикалық түсініктерінің қалыптасу деңгейін зерттеу үшін эксперименттік зерттеу жұмысы ұйымдастырылды. Анықтаушы эксперимент барысында П.Я. Галперин мен Н.П. Талызина ұсынған әдістерде қолдану арқылы жүргіздік. Эксперименттік жұмысқа жалпы саны 20 бала қатысты. Зерттеу барысында қолданылған әдістер атауы мынадай болды:

1. «Уақыт түсініктері» әдісі;
2. «Геометриялық пішіндер мен көлемдер»;
3. «Есеп және сан»;
4. Логикалық тапсырмалар

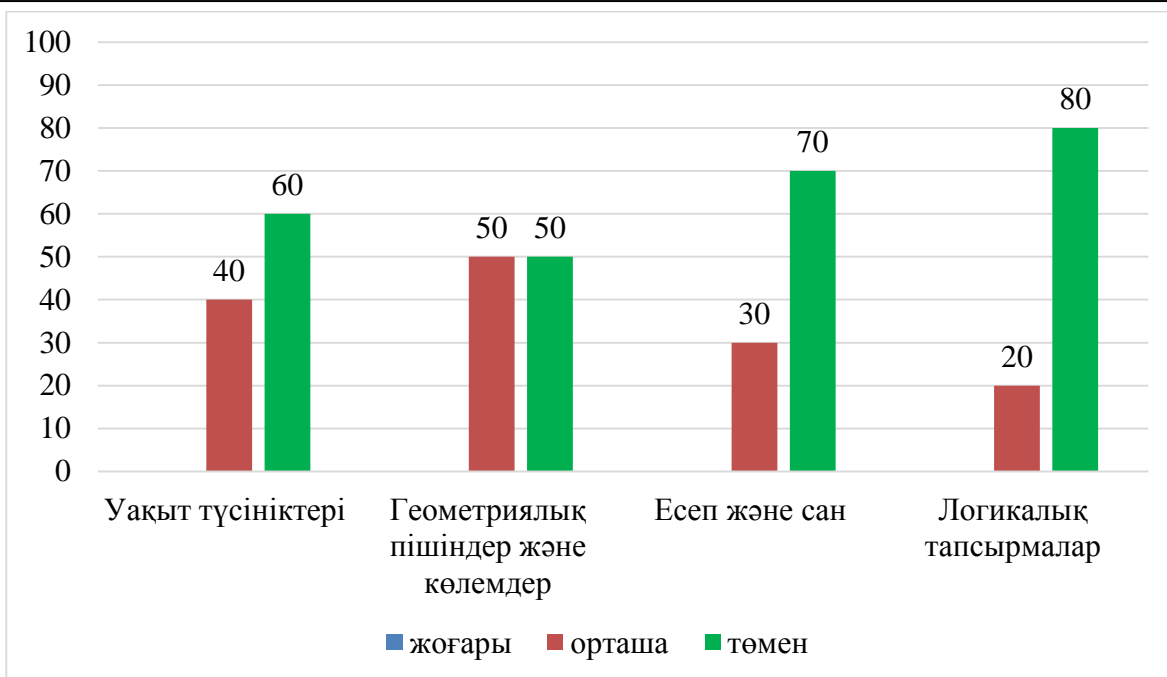
Зерттеу нәтижелері. Зерттеу әдістерін жүргізу кезінде ең алдымен «Уақыт өлшемдері» әдісі жүргізілді. Уақыт түсініктерінің ұғымын ажыратуын тексеру кезінде де төмен нәтижелер алынды. Балалар ұсынылған суреттерден таң мен күндіз, кеш пен түн ұғымдарын жиі шатастырады. Топтағы оқушылардың ішінде уақыт түсініктерін мүлдем білмейтін оқушылар да кездесті. Сонымен, аталған әдіс бойынша 40 % орташа, 60 % төмен көрсеткіштер алынды.

«Геометриялық пішіндер және көлемдер» әдісі кезінде алынған нәтижелер де төмен болды. Геометриялық пішіндермен жұмыс кезінде балалар басқа әдістерге қарағанда жоғарырақ нәтижелер көрсетті. Пішіндерді тауып қораптарға салу кезінде оларды өзара шатастыру қатесі жиі кездесті. Сонымен қатар, заттардың көлемін табу тапсырмасы бойынша үлкен – кіші ұғымының төмен дәрежеде қалыптасқаны да белгілі болды. Аталған әдіс бойынша 50 % төмен, 50 % орташа нәтижелер алынды.

«Есеп және сан» әдісін сынақтан өткізу барысында балалардың нәтижелерінің төмендігі аңғарылды. Бұл әдіс кезінде заттар мен санды сәйкестендіру бойынша берілген тапсырмаларды орындау деңгейін төмен деп бағалауға негіз бар. Себебі, балалар заттарға сай санды тандап ала алмады және сандардың дұрыс мәнін келтіре алмады. Барлық балалар тобында 10 сан көлемінде санау төмен деңгейде екендігін аңғарамыз. Әдіс бойынша 30 % орташа, 70 % төмен дәреже алынды.

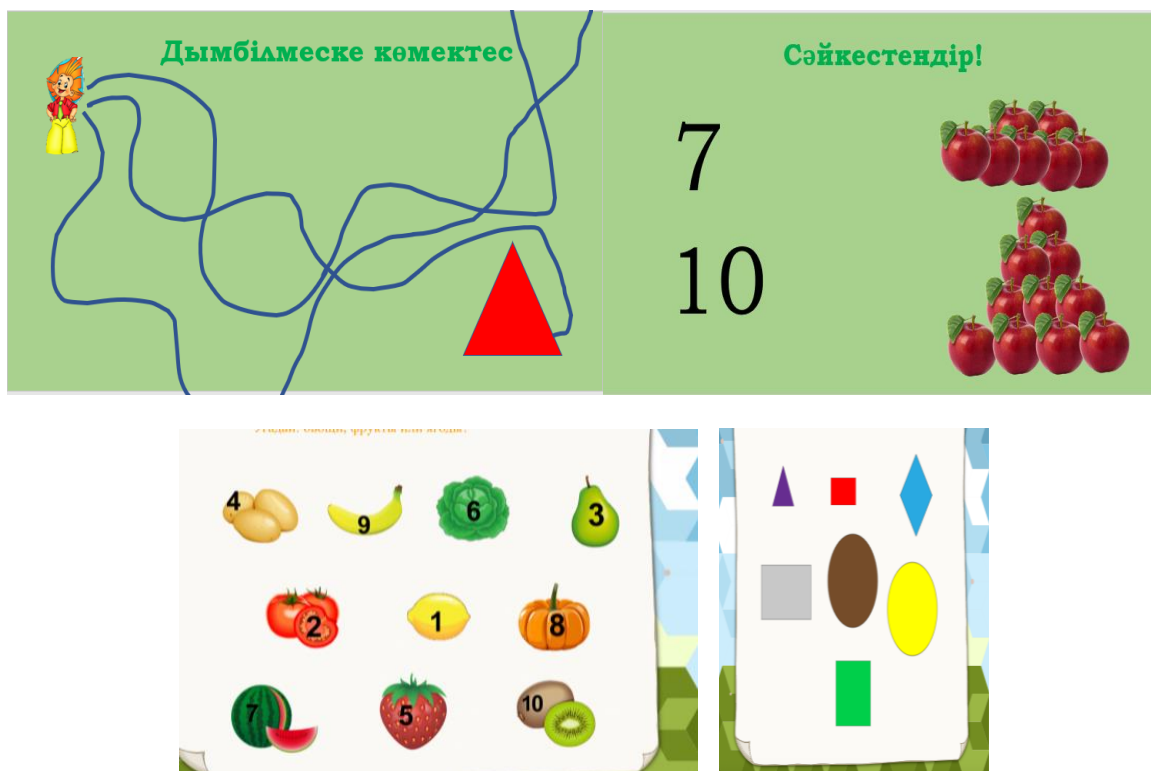
Ұсынылған логикалық тапсырмалар эксперименттік топтың қатысушыларының деңгейінің төмендігін көрсетті. Логикалық тапсырмалар кезінде қатынас, реттілік пен бірлік сияқты математикалық ұғымдардың, сонымен қатар, ойлау, қабылдау, салыстыру және талдау сияқты танымдық саланың дамуын анықтайтын дағдылардың қалыптаспағандығы байқалды. Нәтижесінде, 20 % орташа, 80 % төмен нәтиже алынып, диаграмма сипаты төмендегідей болды.

Сонымен, анықтаушы эксперимент кезінде алынған нәтижелердің көрсеткіштерін төменгі диаграммада ұсынамыз:

Сурет 1 – Анықтаушы эксперименттің нәтижелері

Диаграммада ұсынылған нәтижелерге келетін болсақ, психикалық дамуы тежелген балалардың қарапайым математикалық түсініктерінің төмен деңгейде екендігін аңғаруға болады. Сол себепті, қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру жұмысы ұйымдастырылып, негізгі әдісі ретінде интерактивті әдістерді қолданған болатынбыз. Әдіс барысында «Поверпоинт» бағдарламасы арқылы авторлық есептер қатары құрылып, ұсынылды. Ұсынылған әдістердің бірнеше түрін ұсынамыз:

Сурет 2 – Интерактивті ойындар үлгісі

Зерттеу нәтижелері және талдамасы. Сонымен, ұсынған әдістерді сынақтан өткізу кезінде балалардың нәтижелерінде онды өзгерістер бар екендігі байқалды.

Тексерудің басында уақыт түсініктерінің ұғымын ажыратуын тексеру кезінде де төмен нәтижелер алынды. Балалар ұсынылған суреттерден таң мен күндіз, кеш пен түн ұғымдарын жиі шатастырады. Топтағы оқушылардың ішінде уақыт түсініктерін мүлдем білмейтін оқушылар да кездесті.

Бастапқы нәтижелер бойынша 40 % орташа, 60 % төмен көрсеткіштер алынса, дамытушы эксперименттен кейін орташа деңгей 60%, төмен деңгей 40 % құрады.

Геометриялық пішіндермен жұмыс кезінде бастапқы эксперимент барысында балалар басқа әдістерге қарағанда жоғарырақ нәтижелер көрсетті. Пішіндерді тауып қораптарға салу кезінде оларды өзара шатастыру қатесі жиі кездесті. Сонымен қатар, заттардың көлемін табу тапсырмасы бойынша үлкен – кіші ұғымының төмен дәрежеде қалыптасқаны да белгілі болды.

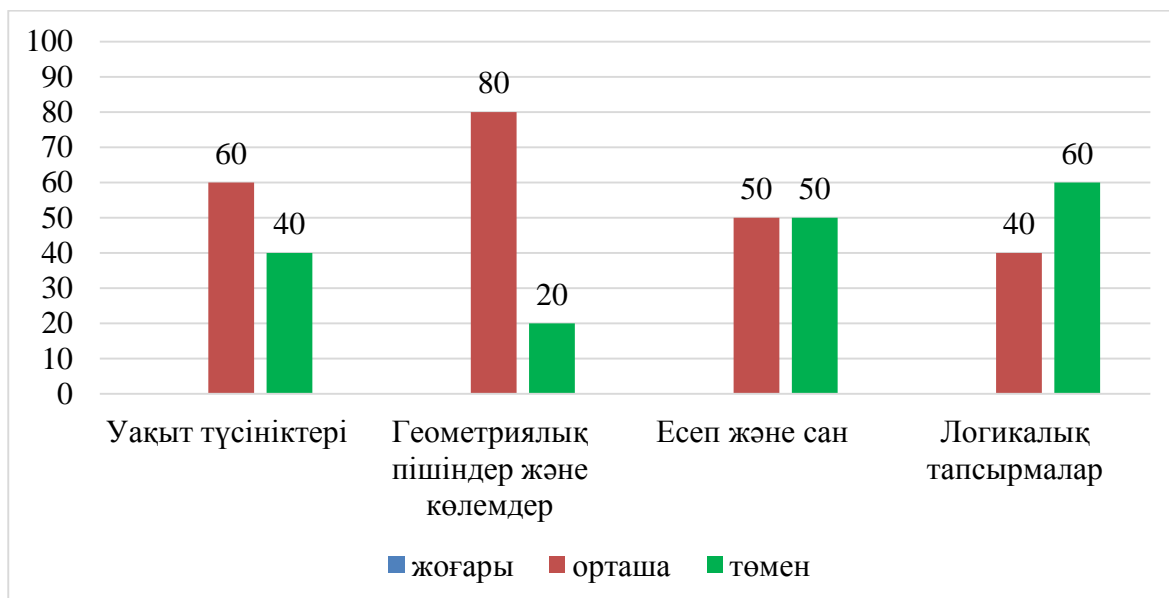
Аталған әдіс бойынша 50 % төмен, 50 % орташа нәтижелер алынды. Ал, дамытушы эксперименттен кейін 20 % төмен, 80 % орташа нәтижелер алынды.

«Есеп және сан» әдісі кезінде заттар мен санды сәйкестендіру бойынша берілген тапсырмаларды орындау деңгейін төмен деп бағалауға негіз бар. Себебі, балалар заттарға сай санды таңдап алмады және сандардың дұрыс мәнін келтіре алмады. Барлық балалар тобында 10 сан көлемінде санау төмен деңгейде екендігін аңғарамыз. Аталған қиындықтармен жұмыс істеу арқылы қорытынды эксперимент кезінде 50 % орташа, 50 % төмен көрсеткіштер алынды.

Ұсынылған логикалық тапсырмалар эксперименттік топтың қатысушыларының деңгейінің төмендігін көрсетті. Логикалық тапсырмалар кезінде қатынас, реттілік пен бірлік сияқты математикалық ұғымдардың, сонымен қатар, ойлау, қабылдау, салыстыру және талдау сияқты танымдық саланың дамуын анықтайтын дағдылардың қалыптаспағандығы байқалды.

Нәтижесінде, дамытушы эксперименттен кейін 40 % орташа, 60 % төмен нәтиже алынып, нәтижелердің болғандығы белгілі болды.

Сонымен, алынған нәтижелердің салыстырмалы көрсеткіштерін төменгі суретте ұсынамыз:

Сурет 3 – Қорытынды эксперимент нәтижелері

Қорытынды. Психикалық дамуы тежелген балалардың дамуы қалыпты балалардың дамуына қарағанда әлдеқайда төмен деңгейде жүреді. Соның ішінде мектеп жасына дейінгі бала 5 – 6 жасқа келгенде мектепте білім алуға дайын емес болады. Дайындықтың төмендігін олардың қарапайым дағдыларды игермеуінің де әсерінен болады. Соның ішінде оқу дағдыларын меңгеру кезінде де артта қалушылықтар байқалады. Математикалық дағдыларды игеру қиындықтары олардың уақыт түсініктерін білмеуі, геометриялық пішіндерді ажырата алмауы және 10 көлеміндегі сандарды игермеуі арқылы көрінеді. Ал, оны түзету бойынша интерактивті әдістердің тиімді екендігі байқалды. Қорыта келе, интерактивті әдістерді қолдану балалардың қызығушылығын арттыра отырып, оқу дағдыларын сәтті меңгеруге ықпал етеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

- [1] «Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу жоспарларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің 2012 жылғы 20 желтоқсандағы № 557 бұйрығы
- [2] Деревянкина Н.А. Психологические особенности дошкольников с задержкой психического развития [Текст] / Н.А. Деревянкина. – ГОУ ВПО «Ярославский государственный педагогический университет им. К.Д. Ушинского», 2003. – 297 с.
- [3] Айтбаева А.Б. А 36 Арнайы педагогика негіздері: оқу құралы / А.Б. Айтбаева, - Алматы: Нур-Принт, 2014. - 128 бет.
- [4] Созонова А. Ю. Игра – интерактивный метод обучения // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2013. – Т. 3. – С. 2566–2570
- [5] Осипова Т.Г. Компьютерные программы для детей дошкольного возраста. [Текст]/Т.Г. Осипова// Детский сад от А до Я.- 2003.- No1. – 204 б.
- [6] Князев А.М. Основы активно-игрового обучения.-М.: Просвещение,2005. – 164 б.
- [7] Селевко, Г.К. Альтернативные педагогические технологии / Г.К. Селевко. - М.: НИИ школьных технологий, 2005. - 224 с. _ ISBN 5-87953-197-Х.
- [8] Использование интерактивных технологий в образовательном процессе: междунар. заоч. науч. конф. апрель 2012 г., Москва: педагогическое мастерство: материалы / Ю.А. Толыпина. _ М.: Буки-Веди, 2012. - 398 с.

МРНТИ 14.29.29

УДК 376.37

Бекбаева З.,¹ Алипбаева М.,²

¹ғылыми жетекшісі, П.ғ.к., универ.қауымд.профессоры, kaznauzake@mail.ru
²27M01902 – Арнайы педагогика: Логопедия мамандығының 2-курс магистранты,
alipbayevam1@gmail.com

Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

**СӨЙЛЕУ ТІЛІ ЖАЛПЫ ДАМЫМАҒАН МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ
СӨЗЖАСАМ ДАҒДЫЛАРЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Аңдатпа

Бұл мақалада жалпы сөйлеу қабілеті дамымаған мектеп жасына дейінгі балаларда сөзжасам дағдыларын қалыптастыру ерекшеліктері қарастырылады. Сөйлеудің жалпы дамымауы деп сөйлеу дамуының кешігуі деп түсініледі, ол тек артикуляциялық-фонетикалық жағынан ғана емес, сонымен қатар сөйлеудің лексикалық-грамматикалық және семантикалық салаларына да әсер етеді.

Мақалада жалпы сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларда сөзжасам дағдыларын қалыптастырудың негізгі ерекшеліктері талданады. Зерттеу жүргізудегі негізгі ең басты ескерілген жәйттар ол балалардағы - сөздіктің қалыптасу деңгейі, сөзбен сөзді байланыстыруа жұрнақ пен жалғау, сөзжасам әдістерін дұрыс пайдалану болып табылады .

Зерттеу негізінде жалпы сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалар сөзжасам дағдыларын қалыптастыруда белгілі бір қиындықтарға тап болады деген қорытынды жасалады. Олардың сөздік қоры шектеулі, бұл жұрнақ және жалғауларды дұрыс пайдалануды қиындатады. Сондай-ақ, сөйлеу тілі жалпы дамымаған балаларда сөз құрудың әртүрлі тәсілдерін тану және қолдануда қиындықтар кездеседі.

Осылайша, бұл зерттеу жалпы сөйлеу қабілеті дамымаған балаларда сөзжасам дағдыларын қалыптастыру ерекшеліктерін тереңірек түсінуге және олармен түзету және дамыту жұмыстарының тиімді әдістерін ұсынуға көмектеседі.

Түйінді сөздер: Сөзжасам, сөзжасам дағдылары, түзету, дамыту, дағды, сөйлеу тілінің жалпы дамымауы, мектеп жасына дейінгі балалар.